

PAUL WHITE • PKK

PAUL WHITE Endonezya'nın başkenti Jakarta'da bağımsız danışman olarak çalışmaktadır. Melbourne'deki Deakin Üniversitesi'nde, Sydney'deki Macquarie Üniversitesi'nde ve Sydney Üniversitesi'ndeki Barış ve Çatışma Araştırmaları Merkezi'nde Ortadoğu Politikaları üzerine dersler vermektedir. *Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers? The Kurdish National Movement in Turkey [İlkel İsyanıcılar mı? Devrimci Modernleştiriciler mi? - Türkiye'de Kürt Ulusal Hareketi*, çev. Mustafa Topal, Vate Yayinevi, 2012] kitabının yazarı olan White, *Journal of Arabic, Islamic and Middle Eastern Studies*'in yayın kurulu üyeliğini yaptı. Washington DC'deki Kürt Enstitüsü'nün yönetim kurulundadır.

The PKK. Coming Down from the Mountains

© 2015 Paul White

Kitabın yayın hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla Zed Books Ltd.'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 2310 • Bugünün Kitapları 201

ISBN-13: 978-975-05-1970-3

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ - DİZİN Burçin Gönül

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldrımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldrım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

PAUL WHITE

PKK

Dağlardan İnmek

The PKK

Coming Down from the Mountains

ÇEVİREN *Mustafa Topal*

*Kaybından büyük üzüntü duyduğum
meslektaşım, danışmanım ve
yakın dostum Andrew Vincent'a...
Çalışmam sırasında yaptığı cömert yardımlar,
eleştirel değerlendirmeler ve olumlu destek,
bir araştırmacı olarak yetişmemde
çok önemliydi.*

İÇİNDEKİLER

Önemli Olayların Kronolojisi.....	9
GİRİŞ.....	15
1 “DEVİRİMİN ZAMANI GELDİ”	19
PKK'nin öncelleri.....	22
Modern Kürt milliyetçi hareketinin ortaya çıkması.....	24
Irkçı provokasyonun hızlandırıcı etkisi.....	26
2 PKK'NİN KÖKENLERİ VE İDEOLOJİK OLUŞUM	31
Yön kaybından yeniden yönünü bulmaya.....	34
PKK örgütü ve üyelik.....	38
3 MÜCADELENİN İLK YILLARI	45
Silahlı mücadeleye doğru.....	46
Silahlı mücadelenin yaygınlaşması.....	47
Avrupa'daki PKK.....	51
4 ATEŞKESTEN TOPYEKÛN SAVAŞA	61
Tek taraflı ateşkes sona eriyor.....	63
2009 “Kürt Açılımı”.....	70
2010: <i>Serok</i> , Türkiye ile yakınlaşma tavrını terk ediyor.....	75

Türkiye, Irak Kürdistanı'ndaki PKK üslerini bombalayarak yanıt veriyor	111
Kürt diasporasının rolü	114
Ölümçül örüntü sona mı ediyor?	123
5 BARIŞA YÖNELİM	127
31 Aralık 2012: Barış görüşmeleri kamuoyuna açıklanıyor	127
Türk-Kürt barış sürecine Türkiye'nin verdiği yanıtlar	131
AKP iktidarı	132
Türkiye'nin derin devleti	137
Başbakan ve Hoca Efendi	143
Ergenekon	147
Barış: Gerçeklik mi, illüzyon mu?	154
6 DEMOKRATİK KONFEDERALİZM VE PKK'NİN FEMİNİST DÖNÜŞÜMÜ	157
Bağımsız Kürdistan'dan "demokratik konfederalizm"e	157
Demokratik konfederalizme dayalı özerk bir harekete dönüşüm	161
KCK'ye baskı	164
PKK ve kadınlar	165
PKK'nin feminist dönüşümü	169
PKK'nin kadın örgütleri	172
Radikal bir dönüşüm	183
7 DAĞLARDAN İNMEK	185
Teröristlerden meşru isyancılara mı?	186
Ekonomik faktörler	188
"Türk Baharı" mı?	192
Silahlı çatışmaya geri dönüş mü?	193
KAYNAKÇA	205
DİZİN	231

Önemli Olayların Kronolojisi

- 1974 Radikal solcu bir Türk grubun Kürt üyeleri bir toplantı yaptılar ve ayrı bir Kürt örgüt kurmaya karar verdiler. Abdullah Öcalan grubun liderliğine seçildi.
- 1977 Kürdistan İşçi Partisi (PKK-Partiya Karkerên Kurdistan) kuruldu.
- 1978 27 Kasım: PKK kuruluş kongresini yaptı.
- 1979 30 Temmuz: Mehmet Celal Bucak ve diğer büyük toprak sahipleri, Abdullah Öcalan'ın başında bulunduğu grup tarafından öldürülecek isimler olarak hedef alındı.
- 1980 Ağustos: Abdullah Öcalan ve başka bazı PKK üyeleri siyasi ve askerî eğitim almak için Lübnan'daki Bekaa Vadisi'ne geçtiler.
12 Eylül: Türkiye'de askerî darbe.
- 1982 20-25 Ağustos: PKK'nin 2. Kongresi toplandı. Diplomatik faaliyetler yürütmek, askerî ve siyasi örgütler oluşturmak için Kürdistan'a dönme kararı alındı. Abdullah Öcalan liderliğini sürdürdü. Kongrede, HRK (Hêzên Rizgariya Kurdistan-Kürdistan Kurtuluş Güçleri) kuruldu.
- 1984 15 Ağustos: PKK güçleri aynı anda jandarma ve polis karakollarına silahlı saldırılarda bulundular, bazı askerler öldü-

- rüldü. Bu eylemler devlet görevlilerine yönelik ilk doğrudan saldırılardı.
- 1985 21 Mart: ERNK (Eniya Rizgariya Netewa Kurdistan - Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) kuruldu.
- 1986 25-30 Ekim: PKK'nin 3. Kongresi. HRK'nin yerine ARGK (Arteşa Rizgariya Gelê Kurdistan - Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) kuruldu.
- 1990 26 ve 31 Aralık: PKK'nin 4. Kongresi.
- 1991 Başbakan (daha sonra cumhurbaşkanı) Turgut Özal Kürtlere müzakere önerisinde bulundu. Müzakereler 1993'e kadar sürdü.
- 1992 PKK Kadın Kongresi toplandı. Abdullah Öcalan kongre kararlarının geçersiz sayılması talimatını verdi.
- 1993 17 Mart: Abdullah Öcalan tek taraflı ateşkes ilan etti.
24 Mayıs: Silahsız 33 Türk askerinin öldürülmesiyle ateşkes sona erdi.
- 1994 8 Mart: Dünya Kadınlar Günü'nde Uluslararası Kürt Kadın Konferansı toplandı
- 1995 24 Ocak: PKK'nin 5. Kongresi.
8 Mart: Dünya Kadınlar Günü'nde ilk resmî PKK Kadın Kongresi toplandı. Kongre, daha sonra TAJK1 (Tevgera Azadiya Jinên Kurdistan - Kürdistan Kadınları Özgürlük Hareketi) oluşturan bir yürütme komitesi seçti. TAJK, daha sonra ismini önce YJAK'a (Yekîtiya Jinên Azadiya Kurdistan-Kürdistan Özgür Kadınlar Birliği) ardından da YJA STAR'a (Yekîtiya Jinên Azad - Özgür Kadın Birlikleri) çevirdi.
10 Aralık: PKK, Türkiye'ye karşı tek taraflı ateşkes ilan etti.
- 1996 16 Ağustos: Ateşkes sona erdi.
- 1998 Ocak: PKK, Kürdistan'da 6. Kongre'sini topladı.
24-26 Mayıs: KNK (Kongra Netewiya Kurdistan - Kürdistan Ulusal Kongresi) kuruldu.
1 Eylül: PKK yeni bir tek taraflı ateşkes ilan etti.
9 Ekim: Abdullah Öcalan, Suriye'den sürgün edildi.
- 1999 15 Şubat: Abdullah Öcalan Kenya'da ele geçirildi.
19 Ocak ve 16 Şubat: PKK'nin 6. Kongresi. PKK Başkanlık Konseyi ateşkesi sona erdirdi.

- Ağustos: Abdullah Öcalan'ın avukatları aracılığıyla Kongre'ye gönderdiği mesajla yaptığı müdahalenin ardından PKK ateşkesi yeniden ilan etti.
- 2000 Ocak: PKK'nin Yedinci Olağanüstü Parti Kongresi, demokratik bir cumhuriyetle silahlı mücadeleden "demokratik dönüşüm"e geçiş politikasını benimsedi. ARGK, ismini HPG (Hêzên Parastina Gel-Halk Savunma Güçleri) olarak değiştirdi.
- 2002 Nisan: PKK, 8. Kongre'de ismini KADEK (Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê-Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) olarak değiştirdi.
- 2003 KADEK, ismini Kongra-Gel (Kürdistan Halk Kongresi - KGK) olarak değiştirdi.
- 2004 1 Haziran: Ateşkes, Kongra-Gel tarafından resmen sona erdirildi.
- 2005 28 Mart - 4 Nisan: PKK'nin 9. Kongresi. Kongrede KGK, yeniden PKK ismini aldı.
17 Mayıs: Kürdistan'ın bütün parçalarında hareketin faaliyetlerini denetlemesi öngörülen, PKK hareketinin otorite sağlama organı olan KCK (Koma Ciwakên Kurdistan-Kürdistan Topluluklar Birliği) kuruldu. Kürdistan'ın bütün parçalarından gelen Kürtlerden oluşan bir idari konsey tarafından yönetiliyor.
19 Ağustos: PKK tarafından 20 Eylül'e kadar sürmesi öngörülen yeni bir ateşkes ilan edildi. Süre daha sonra 3 Ekim 2005'e kadar uzatıldı.
- 2006 PKK, 1 Ekim'de yeni bir tek taraflı ateşkes ilan etmeden önce PKK ile Türk ordusu arasındaki yoğunlaşan savaş.
- 2007 Oslo'da PKK ile Türk devleti arasında diyalog.
Nisan: PKK yeni bir tek taraflı ateşkes ilan etti.
Haziran ve Ekim: Türkler, Irak Kürdistanı'ndaki PKK üslerine saldırdı; Türkiye'nin güneydoğusunda çıkan çatışmalar ateşkesi sona erdirdi.
- 2008 Ağustos: PKK'nin 10. Kongresi.
- 2009 25-31 Ağustos: PKK'nin yeni tek taraflı ateşkesi yalnızca bir hafta sürdü.

- 11 Mayıs: “Kürt Açılımı” Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından açıklandı.
- 11 Aralık: DTP yasaklandı.
- 2010 Mayıs: Kürdistan Ulusal Kongresi, Nisan 2009’dan beri 1.500’ü aşkın siyasetçi, insan hakları savunucusu, yazar, sanatçı ve sivil toplum örgütü yöneticisinin tutuklandığını öne sürdü.
- 13 Ağustos: PKK’nin yeni bir tek taraflı ateşkes ilanı.
- 2011 28 Şubat: PKK ateşkese son verdi.
- 2012 18 Ekim: Ankara, MİT ile Öcalan arasında barış görüşmelerinin yapıldığını kabul etti.
- 2013 10 Ocak: 3 PKK üyesi –Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Söylemez– Paris’te öldürüldü.
- 21 Mart: Abdullah Öcalan, Nevruz’da Türk devletiyle PKK arasındaki çatışmanın sona erdiğini ilan etti.

Türk toplumuna basit bir çözüm sunuyorum. Biz demokratik bir ulus istiyoruz. Üniter devlete ve cumhuriyete karşı değiliz. Cumhuriyeti, üniter yapıyı ve laikliği kabul ediyoruz. Ancak halklara, kültürlere ve haklara saygılı bir demokratik devletin yeniden tanımlanması gerektiğine inanıyoruz. Bu temelde Kürtler, kendi kültürlerini ve dillerini yaşayabilecekleri, ekonomik ve ekolojik olarak gelişebilecekleri bir tarzda örgütlenmek için özgür olmalılar.

- Öcalan, 2009: 38-39

Müzakere ve mücadele, halk hareketlerinin geleceğini belirleme sürecinde önemli süreçlerdir. Böylesi süreçlere, halktan korkanlar değil yalnızca halkına güvenenler önderlik edebilir.

- Öcalan, 2014

GİRİŞ

“Ben, bu çağırma kulak veren milyonların şahitliğinde diyorum ki, artık yeni bir dönem başlıyor, silah değil, siyaset öne çıkıyor.”¹ 21 Mart 2013’te hapisshane hücrelerinden bu yalın sözlerle seslenen Kürt milliyetçisi gerilla lideri Abdullah Öcalan, 1984’ten bu yana (büyük çoğunluğu PKK militanı) 45.000’i aşkın insanın yaşamına mal olan Türk ordusu ile PKK gerillaları arasındaki silahlı çatışmaya son verdi.²

Türkiye, PKK liderini Şubat 1999’da ele geçirmişti. Bugün Abdullah Öcalan’ın Yunanistan ve CIA arasındaki işbirliğinin sonucu olarak tutuklandığı çok iyi biliniyor. Yunanistan Gizli Servisi’nin (EYP) önde gelen yetkililerinden Albay Savvas Kalenterides, Kürt liderin Atina’nın CIA ile yaptığı bir işbirliğiyle Türkiye’ye teslim edildiğini kabul ediyor.³ Abdullah Öcalan’ın kendisi de şunu iddia ediyor: “Ben, uluslararası bir gücün tezgâhladığı bir komplo sonucu Türkiye’ye tes-

1 Dalay, 28 Eylül 2013.

2 *Hürriyet*, 16 Eylül 2008.

3 Smith, 19 Şubat 1999.

lim edildim.”⁴ Öcalan, kaçırılmasını “ihamet, şiddet ve aldatmanın” karmaşık bileşimiyle oluşan, gizli servisler ittifakıyla desteklenen uluslararası bir komplo olarak nitelendiriyor.⁵ O günden bu yana çok şey değişti ama aynı zamanda çok şey de aynı kaldı.

Bu kitap, birçok bakımdan *İlkel İsyanlılar mı, Devrimci Modernleştiriciler mi?* başlığıyla yayımlanan⁶ kitabın devamı ve güncellenmesidir.

Bir önceki kitap, köylülerin “sosyal isyanlılar”dan modern Kürt milliyetçilerine dönüşmelerini ve “modern” olarak nitelendirilebilecek bir dönemde Kürt toplumundaki siyasi liderliğin dönüşümünü ele alıyordu. Bu, Kürt ulusal hareketinin geleneksel Kürt toplumunun bir ürünü olarak 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktığını gösteriyor. Osmanlı ve Kemalist dönemdeki ekonomik ve siyasi değişimlerden etkilenen bu hareket, Türk solu içinde yetişen şehirli Kürtler tarafından önderlik edilen “daha saf”, “dar görüşlü” (*parochial*) olmayan bir milliyetçiliğe evrildi. Bu, aynı zamanda Kürt milliyetçiliği adına meydana gelen bazı silahlı ayaklanmaların başarısızlıklarının ana nedeni olan etnik farklılaşmayı da ortaya koyuyor. Bu farklılaşma, Türkiye’deki Kürt milliyetçilerinin hâlâ hesaplaşmaları gereken bir problem durumunda.

Bu kitap, birçok bakımdan PKK’nin (Partiya Karkerên Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi), yani Türkiye’deki mevcut Kürt milliyetçi hareketin kendi tarihsel öncellerinin liderliklerinden nitelik olarak farklı bir liderliği temsil ettiğini öne sürmeye devam ediyor. Başlangıçta mesihçi eğilimler ve bazı “modern” siyasi özellikler gösteren bir grup “ilkel

4 Öcalan, 17 Şubat 2011.

5 Öcalan, *il Manifesto*, 13 Şubat 2010; Öcalan, 2009: 27-28.

6 çev. Mustafa Topal, Vate Yayınevi, İstanbul, 2012. [*Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers? The Kurdish National Movement in Turkey*, Zed Books, Londra, 2000.]

isyancı”dan oluşan PKK, modern bir devrimci milliyetçi örgüt olarak ortaya çıktı; kurucusunun yakalanmasıyla daralmaya başlayan siyasi evrimini ise silahlı faaliyetleri tamamlayacağı düşünülen diplomatik bir oluşuma dönüştürmeye çoktan başlamıştı. Şubat 1999’da Öcalan’ın yakalanması, PKK açısından sosyal haydutluk (*social banditry*) uygulamalarına yönelen siyasi “yeniden evrim” konusunda belirgin bir olasılık ortaya çıkardı. Bir başka deyişle, Türkiye’deki Kürt milliyetçi liderler “ilkel isyancılar” mıydı, yoksa devrimci modernleştirmeçiler mi?

Bu yeni kitap, PKK’nin başlangıçtaki çelişkili evriminin 1999’dan sonra açıkça coşkulu, şiddet içermeyen demokratik bir yola girmesini ve Öcalan’ı, kitle katliamcısı olarak suçlamaktan kendi kendini yöneten bir özerkliği tam olarak gerçekleştirmeyi arzulayan “demokratik konfederalizm”i PKK’ye öneren bir müzakereci haline dönüştüren Türk devletinin çok daha şaşırtıcı evrimini açıklamaya çalışıyor.

PKK geçmişte özerklik perspektifini savunan Kürt milliyetçi gruplarla kanlı çatışmalara girerken birleşmiş Büyük Kürt devletinin tam bağımsızlığı dışında hiçbir çözümü desteklemiyordu. Tek başına bu bile PKK için çok önemli bir değişiklik. Yarı anarşist düşüncelerin belirsizliğine yelken açmış, Marksizm-Leninizmden kesin bir kopuşu temsil eden PKK’nin yeni anlayışının çok daha şaşırtıcı olduğu söylenebilir.

Kitabın ilk iki bölümü PKK’nin kökenlerini ve hedeflerini –kuruluşu, örgütlenmesi, üyeleri ve örgüt içinde ideolojinin rolünü– ele alarak sahneyi hazırlıyor. Türkiye’nin Kürt bölgesinin kötü şöhretli “azgelişmişin-azgelişmiş” durumu tartışılıyor ve bu durumun yol açtığı zorlu sonuçlar açıklanıyor.

3. ve 4. bölümler Öcalan tarafından geliştirilen ve PKK tarafından savunulan ideolojinin etkisini göstererek Türki-

ye'deki modern Kürt milliyetçi hareketle ilgili önemli olayları tartışıyor. Abdullah Öcalan'ın (yandaşları tarafından sevgi ifadesi olan "Apo" sözcüğüyle anılır) düşünce ve görüşlerinin genel olarak Türkiye'nin siyasi yaşamı üzerinde derin etkileri var. Gerçekten de Apo'nun ideolojisi (*Apoculuk*) Türkiye'deki Türkleri ve Kürtleri ebediyen değiştirmiş durumda. Diasporadaki Apocu Kürtlerin etkisi de yine bu bölümlerde ele alınıyor.

5. Bölüm, 2012'nin sonlarında başlayan Ankara ile PKK arasındaki barış sürecini inceliyor. Barış sürecine Türklerin –AKP hükümeti, aşırı sağ, ordu ve muhafazakâr Gülen cemaati– verdikleri yanıtların analizinin yanı sıra sürecin mevcut durumu ya da başka durumlar değerlendiriliyor. Bu sürecin çelişkili ve tehlikeli doğası ortaya konuluyor.

6. Bölüm, Murray Bookchin'in radikal belediyecilik (*radical municipalism*) anlayışı yoluyla Marksist-Leninist gerillalıktan "demokratik konfederalizm"e yönelen PKK'nin ideolojik evrimini ele alıyor. Bu evrimin, bağımsız birleşik Kürdistan'dan başka bir çözümü kabul etmeyen geleneksel mücadeleye biçiminden Türkiye devleti sınırları içinde kendi kendini yönetebilecek Kürt özerkliğine yol açacak bir "demokratik konfederasyon" biçiminde yeni bir bakış açısına geçişi sağladığı gösteriliyor. PKK'nin ideolojik evriminin ele alındığı bu bölüm, PKK'nin büyüleyici feminist dönüşümünün incelenmesiyle sona eriyor.

Son bölüm, "Dağlardan İnmek" ise PKK'nin "teröristler"den meşru (ya da neredeyse meşru) isyancılar haline dönüşünü özetliyor. Türkiye Kürtleri'nin ve Türklerin gelecekteki yönelimlerini ele alıyor. Demokratik bir Türkiye'de PKK'nin geleceği eleştirel bir biçimde inceleniyor ve PKK'nin ideolojisi, örgütlenmesi hakkında nihai sonuçlar çıkartılıyor.